

ERVIN ÕUNAPUU

VÄIKE LILLI NOAROOTSI

Rott! Näe, rott!“ kilkas Lilli, sikutas isa habemest ja ärkas. Taat keeras end pahuralt ägades paremale küljele ja jäi räpast krohvseina põrnitsema. Siis aga pilgutas kiiresti silmi, avas suu pärani ja hakkas õhku ahmima. Ta hingeldas nii koledasti, et tema kähe vilin ajas Lillile hirmu nahka. Taat oli öelnud, et kui ta õhku ahmib, ei tohi Lilli seda näha ja peab kähku välja minema. Kõigest väest nuttu tagasi hoides, hambad risti, liipas Lilli rehetuppa.

Ta lükkas raske ukse irvakile ja piilus pimedusse. Siin oli jahe ja vaikne. Lilli ukerdas üle kõrge lävepaku ja katsus vasaku jala suure varbaga külma savipõrandat, võttis siis kahe käega jalapöiast kinni ja tõstis ka parema jala üle paku. Parem jalg oli nagu kivist voolitud. Lilli oli alati mõelnud, et see haige jalg pole üldse tema oma, et ühel hommikul ärgates on kõik jälle korras, et kõik on nii nagu enne õnnetust. Lilli neelatas. Õnnetusest ei tohtinud mõeldagi, veel vähem rääkida. Taat oli selle selge sõnaga ära keelanud, kui ta ükskord Lillit sakutas ja käratas: „Mette üits piuts!“

Lilli käis tihti rehetoas seismas. Kui ta kambriukse kinni lükkas, läks siin pimedaks nagu kotis. Pimedus meeldis Lillile, see oli kuidagi eriliselt turvaline ja hea, aga natuke jube oli ka. Pimedas sai mõelda maailma asjade üle. Kõige rohkem mõtles Lilli rotist ja kassist, aga ka endast ja taadist. Emast mõtles ta haruharva, sest taat oli talle ükskord öelnud, et surnud inimestest ei tohi mõelda. Ta ähvardas, et kui Lilli kogu aeg emale mõtleb, siis ongi Kreet ühel päeval tagasi, mädanenud kleidiräbal seljas, punane pats maani ja poolkustunud sigaret luiste näppude vahel. Sihuke jutt ajas Lillile hirmu naha vahele. Ta ei tahtnud seda hõõgvel suitsuotsa rehetoas näha, siin oli kuiva heina — läheb veel põlema, kus siis selle kahju ots!

Praegu oli talv ja talviti oli rehetuba külm nagu hundilaut. Lillile oli see seitsmes talv. Lilli teadis seda, sest ta oli ise juures, kui kirikuõpetaja taadile nõnda ütles. Õpetajahärra oli taadiga kõvasti kärkinud ja käskinud tal Lilli otsekohe koolimajja viia. „Niisugune tüdrukuvolakas peab koolis käima, tähti ja muud tarkust õppima!“ Õpetajal oli isemoodi hääl. Ta ei rääkinud nagu taat, kes aina pudistas ja iga natukese aja tagant õhku ahmis, vaid otsekui laulis sõnad suust välja. Seda oli kena kuulata, pealegi kui kirikhärral oli meeldivalt kibekas ja külm piparmündilõhn, sest ta lutsis kogu aeg valgeid ümmargusi terakesi. Kui Lilli nägi, kuidas õpetaja neid keele alla paneb, hakkas tal suu vett jooksuma. Ta pühkis oma huuled varrukaga lõrinal kuivaks ja vahtis üksisilmi õpetajahärra helepunast suud, mis oli pisike ja pruntis, otsekui punase pliiatsiga joonistatud. Täpselt nagu poetädil Anul.

Kirikhärra aga muigas ja sõnas: „Armas laps, validool on sinule küll kurjast“, pistis käe põue ja tõmbas välja isemoodi nahkraamatukese. Ta võttis sealt vahelt kirju paberilipaka, andis Lillile ja manitses: „Ära isale näita! Peida ära, otsekohe, muidu ma võtan tagasi!“ Lilli oli selliseid kirjused pabereid näinud küll, harilikult oli paber kokku keeratud ja nutsaku sees oli pruun kuhjake, magus nagu suhkur. Aga see siin oli lihtsalt paber. Tõsi, ilusasti sirgeks triigitud ja mingi vanamehe pilt peal. Vanamees oli paberil natukene taadi moodi, aga hulga ilusamini riides, pikki juukseid ja salkus halli habet polnud tal ka.

„Mis sii on?“ küsis Lilli sosinal. Ta oli üsna kohkunud, kui kirikhärra kurja häält tegi, ja torkas kirju paberi kähku põue. Ise mõtles, kas peaks ka õpetajahärrale ütleva, et isa vahib juba mitmendat päeva liikumatult seinale, on külm nagu lumi ja ei hinga üldse. Lilli otsustas, et ei räägi midagi, sest kirikhärra võib jälle vihastada ja teda kaelast pigistada nagu tookord, kui Lilli ei saanud pärast suvi otsa pead keerata.

„See on raha. Viiekümnekroonine raha. Selle eest saad osta kommi ja valget saia, ja kui tahad, siis ka magusat kihisevat vett. Aga kõige targem oleks sul osta leiba ja soola, sest need kaks asja peavad ühes tõelises inimeste kodus olema uhkelt laua peal! Just need kaks, ja piibel, ei rohkem ega vähem! Kas teil piibel on ikka majas nähtaval kohal?“

Lilli nuuksatas: „Aga taat ütles, et tares peavad olema tikud. Kõige tähtsam on tuli. Sii annap palju rohkem sooja kui ek-lekter!“ Ta mõtles hetke ja piiksatas. Siis tegi veel kord sedasama häält: „Pii-piiks!“

Õpetaja Hummer vaatas kurva põlgusega pisikest paganat, kes kandis peas imelikku sarvedega mütsi ja veidralt piiksus. Ta ohkas sügavalt, surus käed sooblinahksesse muhvi ja tõstis silmad taeva poole.

„Või tikud! Teie saadana sigidikud, ükskord te kõik veel kogu selle krempli põlema pistate ja paljaks kärssate!“

Kirikuõpetaja vaatas tihti taevasse, talle meeldis taeva lõputu sina. Sageli mõtles ta end selle lõppu seisma. Ta oli kindel, et taeva lõpus on üks kindel aste või lauajupp nagu purre, kus saab rahulikult seista ja mitte millestki mõelda. Lihtsalt seista. Tikksirgelt, käed püksiohmlustel, silmad kinni ja suu avatud hääletuks karjeks. Hääletuks karjeks! Kirikhärrale meeldis see sõnapaar. Tihti põimis ta oma jutlustesse sadu hääletuid karjeid. Hääletud karjed olid tema saladus.

Õpetaja Hummer jälestas inimesi. See pisike haisev plika oma valesti kokkukasvanud jalaga tundus talle eriti vastik. Oli ikka kole küll, kui see inimeseloom oma paremat jalga järele vedas — lumesegeusesse porri jäi inetu vagu, nagu lohistaks keegi tuima ja pinnulist palki läbi püdela pori. Ja siis veel see jube saba! Kirikhärra vabistas õlgu ja katsetas oma hääletut karjet: tardus valveseisangusse, ristaskäed muhvis palveks ja ajas suu pärani. Kohe hakkaski parem ning õpetaja mõtles: „Just nii on hea! Hea! Jumal, ainult sina kuuled mind! Juba on väga hea! Ja aina paremaks läheb!“

Lilli liipas vapralt edasi. Ta suunas oma vesised silmad tornikellale. Seda

suurt ilusat kella vaatas ta alati. Kui mõlemad sirged asjad sattusid täpselt püsti teineteise peale, avanes väike must uks ja suure läbiroostetanud peaga kuke moodi elukas hüppas välja. Miski sahis ja ragises väheke aega ja siis hakkas elukas koleda häälega kisama ning rauast tiibu liigutama. See oli nii naljakas, et Lilli naeris iga kord laginal. Sageli kukutas ta end pikali ja aina lõkerdas. Kui aga Naftoli tuli oma kelguga ja jäi tema juurde seisma, lõpetas Lilli otsekohe naermise ja ukerdas end püsti, sest see Naftoli oli üks et-tearvamatu käitumisega vanamees.

Lilli teadis, et Naftoli on venelane. Pärast viimast sõda oli ta võtnud eesti naise ja sellele vene keele suhu peksnud, nagu Naftoli ise seletas. Ta oli oma ilusat prouat ähvardanud, et lõikab tal soome pussiga keele suust, kui naine veel seda jubedat eestit govoriitab. Mäealuse Imbi nuttis silmad peast, kuid eesti keele unustaski päevapealt. Ta hakkas hoopis hirmsasti suitsetama, tõmbas päevas kolm pakki joonelt ära. Naftoli aga ostis prouale ilusad mustad prillid. Nüüd polnud enam veriseid silmaauke näha ja elu läks kenasti edasi.

Lilli piilus sõrmede vahelt Naftoli poole ja liipas aeglaselt eemale. Ta teadis küll, mida see vanamees tegema hakkab. Venelane võttis võidunud niinemärsist pragulise savikruusi ja hõõrus seda kasukavarrukaga, siis torkas sinise nina sügavale märssi ja koukis sealt tasase kirumise saatel välja pragu-
nenud puutahvli ning sidus ikooni nagu kilbi rinnale. Nüüd sättis ta end mugavamini istuma, aetas kruusi jalge ette lumele ja hakkas uskumatult kõrge häälega soiguma: „Armsaaat ihmiseet, pasaaaluista, pamoogite, nüit koohe jaaa... Pamoogite, pasaaaluista!“ Vanamehenäss õõtsutas end edasita-
tagasi, aeg-ajalt kiljatas ja hakkas tõmblema, siis aga rahunes ja soigus edasi. Tema tahmunud ja kriimulisel ikoonil pilkused Grigori Võidutooja petivärvi pilusilmad.

Lillile meenutas koleda näoga Võidutooja halli kassi, kes helendavas kastis ajab taga lõbusat rottu. Lilli nägi seda vaprat väikest rottu tihti unes. Poetädi Anu teadis isegi lõbusa roti nime, see oli justkui väljamaa nimi, Serri või midagi taolist. Ja kassi nägi Lilli unes muidugi ka. Kass oli alatu. Ja väga tige valetaja, täpselt nagu taat. Rott jälle oli ilus ja kaval, armsat halli värvi, täpselt nagu Lilli mantel ja müts.

Mütsi oli Lilli ise valmis meisterdanud. Lõikas kääridega mitu riidetükki mantli selja pealt välja ja õmbles kokku. Kui mantlit ainult eest vaadata, pole üldse aru saada, et selja peal on suur auk. Ja kes tema selga ikka vaatab! Lilli teadis väga hästi, et kõik vahivad ainult tema kõverat jalga. Kui ta alevisse läheb, siis saab ju poe juures selja vastu seinaga keerata või lihtsalt põõsastes kükitada, ka silmad võib kinni panna — siis pole enam olemas mitte kedagi ega mitte midagi.

Müts oli väga ilus, kahe ümara kõrvaga nagu päris rotil. Lilli oli halli riidet hõõrunud keedetud peediga ja nüüd olid kõrvad seestpoolt kenasti roosakad — just nagu sellel helendava kasti rotil! Põletatud korgiga kraapis ta endale nina alla pikad vurrud ja ninaotski oli must ja läikiv. Kodus sidus Lilli endale ka saba taha, aga alevisse minnes kiskus ta selle tavaliselt ära —

poe juures käis palju inimesi, mõni võis peale astuda ja haiget teha. Saba aga oli vägev — jämedast takuköiest ja kolm korda nii pikk kui Lilli ise, jäme traat sisse pusserdatud, kange ja tugev nagu tross. Lilli värvis saba mudaga halliks, ja kui ta siis põllul või kraavides lonkas ja piiksus, tundus ta endale iga päevaga üha rohkem päris rotina, keda taiplik meel on päästnud teraslõksust.

„Uih! Piiks-piiks!“

Lilli ehmus praegu päris tõsiselt. Ta oli seni arvanud, et seisab pimedas rehetoa, aga piiks! Issa ristike, ta oli juba peaaegu poe juures! Õpetaja Humer ja Naftoli — kõik oligi päriselt juhtunud. Kui tore! Lilli hakkas kibekähku edasi liipama.

Hallist kivist ja punase katusega poemaja paistis juba selgelt. Lilli imetles suurt valget pestud taldrikut poemaja korstna kõrval. Ta oli kindel, et see on mõne vanapagana või hiiglase oma, kes on selle kiiruga maha unustanud. Lilli neelatas. Nende kodus taldrikuid polnud. Neil polnud kodus toitugi, mida taldrikule panna. Kui taat tõi vahel kaasa konte, leivatükke ja silgupäid, siis aeti kõik kiiruga otse paberilt sisse ja tihti kugistas taat isegi rasvase ajaleheräbala oma pärani kurgust alla.

Hästi teraselt vaadates võis poe suurel vaateaknal näha ka helendavat võlukasti. Lilli seisatas, et kollane buss mööda lasta, tõstis siis pilgu ja kangustus mõnust.

„Piiks!“

Helendav kast näitas rotti ja kassi, kes tegid oma tempe nii nagu alati. Peagi täitis suur ja tige kassinägu kasti täielikult — võis näha tema koledaid teravaid hambaid ja pikka punast keelt. Lilli leidis, et kassile on vaja säru teha, ning hüüdis: „Ma olen siin! Rott Lilli on siin!“ Ja koperdas oma rasket saba keerutades sõiduteele, otse bussi tagant väljalipsanud soomuslimusiini rataste alla.

Mitu minutit sõideti vaikides. Kui Haapsalu tuled paistma hakkasid, küsis hallipäine mees tagaistmelt tasase häälega:

„Mis siin ennist juhtus? Mis see oli, ma küsin?“

Käsundusohvitser juhi kõrval pöördus poolenisti ümber ja raporteeris:

„See oli rott. Lihtsalt üks rott.“

Hallipäine härra hakkas prille puhastama.

„Võimalik... Siin on neid palju. Mere ääres on mädanenud adru. Adrupudru.“

Musta läikiva kiivriga käsundusohvitser noogutas ja naeratas.

„Heinar, teie ei pea nii kõvasti rääkima,“ hüüdis vanahärra. „Minu kuulmine on täiesti korras.“

Ta süütas muiates sigareti, tõmbas mõnuga kanget „Marlboro“ tubaka suitsu kopsudesse ja ütles sosinal:

„Tuleb väikesed tunnelid ehitada. Kõigi maanteed alt läbi nagu Euroopas! On mul õigus?“ Millegipärast jäi ta oma kuldset tulemasinat silmitsema.

Äkki kuulis vanahärra enda kõrval tasast lapsehäält, kes uudishimulikult küsis:

„Mis sii on?“

Vanahärra avas kiirustades musta agenda, kruvis „Parkeri“ sullepea lahti ja kirjutas järgmise päeva esimesse lahtrisse suurte ja selgete tähtedega: missioon. Siis keeras ta näo pimedada akna poole ja muigutas mitu korda suud.